

ความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการของเมืองกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม : กรณีศึกษา เมืองเรณูนคร

นางสาววิตาวัลย์ เอื้อวงศ์กุล

สถาบันวิทยบริการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการวางแผนผังเมือง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

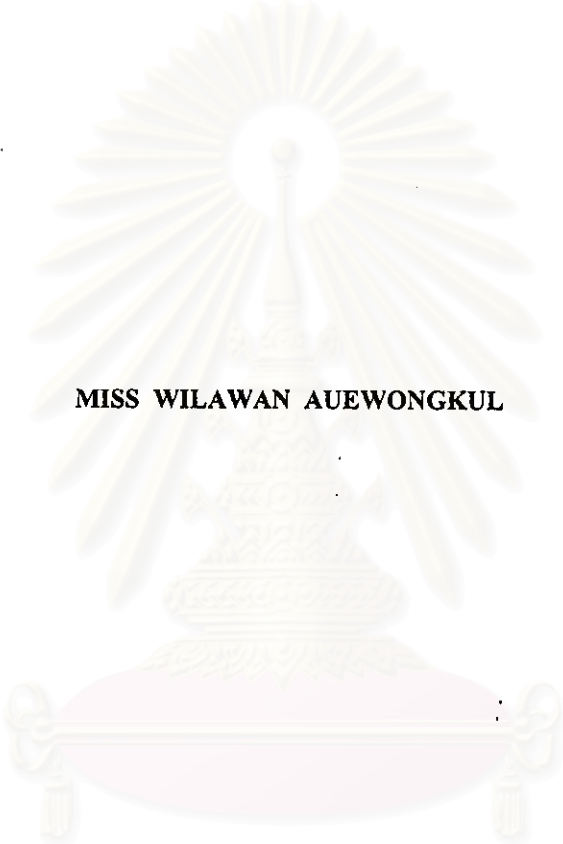
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2542

ISBN 974 - 334 - 797 - 6

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**THE RELATIONSHIP BETWEEN URBAN DEVELOPMENT AND CULTURAL CHANGE
A CASE STUDY OF MUANG RANU NAKHON**

MISS WILAWAN AUEWONGKUL

สถาบันวิทยบริการ
มหาวิทยาลัยศิลปากร

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Urban and Region Planning in Urban Planning**

Department of Urban and Regional Planning

Faculty of Architecture

Chulalongkorn University

Academic Year 1999

ISBN 974 – 334 – 797 - 6

วิลาวัณย์ เอื้อวงศ์กุล : ความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการของเมืองกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม : กรณีศึกษา เมืองเรณูนคร. (THE RELATIONSHIP BETWEEN URBAN DEVELOPMENT AND CULTURAL CHANGE A CASE STUDY OF RANU NAKHON) อ. ที่ปรึกษา : ขวัญสรวง อติโพธิ, 204 หน้า. ISBN 974-334-797-6.

คงปฏิเสธไม่ได้ว่าองค์ประกอบทางสังคมเป็นสิ่งที่ขาดไปไม่ได้ในความหมายของคำว่า "เมือง" และในองค์ประกอบทางสังคมดังกล่าวย่อมหลีกเลี่ยงที่จะกล่าวถึงลักษณะทางวัฒนธรรมไปไม่ได้เช่นกัน ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้าจึงมุ่งศึกษาและทำความเข้าใจในพัฒนาการของเมืองที่สัมพันธ์กับวัฒนธรรม โดยกำหนดพื้นที่ในการศึกษา คือ เมืองเรณูนคร เนื่องจากมีเอกลักษณ์เฉพาะของความเป็น "ผู้ไท" การศึกษาค้นคว้าได้พิจารณาองค์ประกอบของเมืองที่แวดล้อมทั้งด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และลักษณะทางกายภาพ ซึ่งเกิดขึ้นตั้งแต่ระดับภูมิภาคและส่งผลเชื่อมโยงถึงระดับชุมชนและระดับครัวเรือนของเมืองเรณูนคร

ในการศึกษาได้แบ่งพัฒนาการของพื้นที่ศึกษาออกเป็น 3 ยุค คือ ในยุคดั้งเดิม (พ.ศ.2387 - 2446) ระบบการปกครองตามธรรมเนียมลาวโบราณทำให้เมืองเรณูนครอยู่ในฐานะเมืองขึ้นที่ต้องส่งส่วยให้เมืองหลวงทุกปี เศรษฐกิจและสภาพสังคมที่เป็นระบบปิดส่งผลให้ชุมชนยึดถือและปฏิบัติตามประเพณีฮีต 12 คอง 14 และเชื่อในเรื่องพุทธและผีตามวิถีความเป็นผู้ไทอย่างเคร่งครัด เมื่อก้าวสู่ยุคของการเปลี่ยนแปลง (พ.ศ. 2447 - 2488) นโยบายการรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางส่งผลให้เกิดการพัฒนาไปทั่วประเทศ พื้นที่เมืองเรณูนครขยายตัวมากขึ้นและเปิดตัวเองสู่สังคมภายนอกทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม แต่เนื่องจากอิทธิพลของสื่อและแรงกระตุ้นจากภายนอกที่ยังไม่รุนแรงชุมชนเมืองเรณูนครจึงยังไม่ก้าวสู่การเปลี่ยนแปลงในทันที วัฒนธรรมความเชื่อและประเพณีที่เคยยึดถือจึงยังเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางใจของคนในสังคมอยู่มาก จนเมื่อก้าวเข้าสู่ยุคปัจจุบัน (พ.ศ. 2489 - 2542) ลักษณะทางกายภาพของเมืองเรณูนครเปลี่ยนแปลงไปมากทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐานและระบบโครงข่ายการคมนาคมซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากนโยบายมุ่งเน้นการพัฒนาเพื่อให้เกิดความมั่นคงของชาติ ส่งผลให้เกิดระบบสังคมแบบเปิดและสภาพเศรษฐกิจที่เป็นการค้ามากขึ้น กิจกรรมทางวัฒนธรรมที่มีได้จำกัดอยู่เพียงแค่ประเพณีความเชื่อและศาสนาแต่หมายรวมถึงวิถีชีวิตของชุมชนได้ถูกปรับเปลี่ยนจากที่เคยเรียบง่ายมาสู่ระบบสังคมที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ การใช้พื้นที่เมืองตลอดจนวิถีชีวิตของคนเมืองเรณูนครไปด้วย พัฒนาการของเมืองเรณูนครที่เกิดขึ้นได้สะท้อนให้เห็นรูปแบบวัฒนธรรมใหม่ในการดำเนินชีวิตที่มุ่งหาความเป็นส่วนตัวหรือกระแสปัจเจกมากกว่าวัฒนธรรมร่วมที่เคยยึดถือปฏิบัติในระดับชุมชน จากการศึกษา พบว่า การจะรักษาวัฒนธรรมชุมชนให้ยั่งยืนควบคู่ไปกับการพัฒนาเมืองจะต้องไม่มองวัฒนธรรมว่าเป็นสิ่งที่หยุดนิ่ง การใช้พื้นที่เมืองเพื่อให้เกิดกิจกรรมทางวัฒนธรรมไม่ควรกระจุกอยู่ที่ใดที่หนึ่งจนเกินไป ศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่นควรมีบทบาทและมีการใช้ประโยชน์พื้นที่อย่างเต็มที่ ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการกำหนดหรือควบคุมกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในความเหมาะสมและสอดคล้องกับวัฒนธรรมเดิมของท้องถิ่น นอกจากนี้ การปรับระบบคิดโดยมองการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวมและเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเมืองจะนำไปสู่การพัฒนาที่สัมพันธ์กับวัฒนธรรมชุมชนโดยแท้จริง

ภาควิชา การวางแผนภาคและเมือง
สาขาวิชา การวางผังเมือง
ปีการศึกษา 2542

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

3971734325 : MAJOR URBAN PLANNING

KEYWORD: RELATIONSHIP / URBAN DEVELOPMENT / CULTURAL CHANGE

WILAWAN AJEWONGKUL : THESIS TITLE. (THE RELATIONSHIP BETWEEN URBAN DEVELOPMENT AND CULTURAL CHANGE A CASE STUDY OF MUANG RANU NAKHON) THESIS ADVISOR : KWANSUANG ATIBODHI, 204 pp. ISBN 974-334-797-6.

This study aimed at the comprehension of urban development that related to certain culture by choosing "Ranu Nakhon" as the target sample city. This city has long history of rich and unique cultural heritage that makes people proudly called themselves "Phu Tai". This study is focusing on all elements, government, economy, society and culture, natural resources and physical characteristic which have influenced to people' way of life in both community and households perspectives.

In this study we divided the development of the city into 3 periods. There are: "The olden time" (2387 – 2446 B.E.) . By the force of the ancient Laotian government's system, the economic system and the society that time were strictly controlled to stay behind the wall. People then put their faith in "Heit 12 Klong 14" which was the long believed tradition. And there also some beliefs in Buddhism and Local spirits according to Phutal's way of life as well. Then, the "Changing Era" (2447 – 2488 B.E.). Centralization policy has brought a big evolution throughout the country. All city were more often exposed to outer world in economic and in cultural fields. But Ranu Nakhon has quite strong cultural and tradition bonds by that time and hard to penetrate by outer sources. But then "Present Era" There were huge changes in physical, society basic structures and transportation networks. Those came after the developing policy for national security. The city has eventually forced itself to be openly connected to outer world and became more familiar with trading system. All cultural activities, which included all traditions, beliefs, religion and people's way of life, have been changed from simple to more complex. These effects can be described from physical changes of landuse management and from all urban people's way of life. The urban development of Ranu Nakhon shows us the form of new type civilization that has completely changed very far from simple community to individualism. From the study we found that if we want to preserve the urban culture together with urban development, we must not allow the culture to be frozen with time. There must not be only one or two highly packed areas for cultural activities. Local cultural centers should have more roles about how to manage to apply the best choice in separate are as throughout the city. All communities should take part in selecting and controlling the appropriate and compatible activities for themselves. Plus, there should be some modification on way of thinking by looking at the plan as a whole big story and open for local communities to take part in every urban development campaign, that will lead to a right development plan, which perfectly match with every urban culture.

ภาควิชา การวางแผนภาคและเมือง

สาขาวิชา การวางผังเมือง

ปีการศึกษา 2542

ลายมือชื่อผู้คิด

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

กิตติกรรมประกาศ

มีอาจารย์ท่านหนึ่งกล่าวไว้ว่า "การทำวิทยานิพนธ์เหมือนการสร้างห้องเรียนส่วนตัว คุณจะได้เรียนรู้ในสิ่งที่อยากรู้ ได้ค้นคว้าในสิ่งที่ต้องการ" เมื่อได้ลงมือทำงานนี้อย่างจริงจังผู้เขียนก็รู้สึกว่าคุณกล่าวนี้มีส่วนจริงที่ทำให้เราได้รู้ในสิ่งที่เรารักและถนัดยิ่งขึ้น ทำให้การทำวิทยานิพนธ์ของผู้เขียนเหมือนการทำงานที่ต้องเรียนรู้อะไรต่อมิอะไรหลายอย่างไปพร้อมกัน ได้ทั้งความรู้ ความคิด และประสบการณ์กับการทำงานเชิงวิชาการที่ไม่เคยสัมผัสสักซึ่งเช่นนี้มาก่อน สิ่งสำคัญช่วยให้ผู้เขียนเติบโตทางความคิดและใช้สมองหนักขึ้นพร้อม ๆ กับการได้รู้จักคุณหมูมีรอนเย็นที่เกิดขึ้นภายในตัวตนของตัวเอง ซึ่งแน่นอนคุณค่าทั้งปวงที่ได้รับย่อมไม่สามารถเกิดขึ้นโดยตัวของมันเองได้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณทุกชีวิตที่เกี่ยวข้องเกี่ยวตลอดระยะเวลาของการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ เริ่มตั้งแต่ "พ่อแม่" ที่ให้โอกาสและเสรีภาพทางการศึกษาแก่ลูกมาตลอดชีวิต ไม่เคยแม้แต่จะครอบงำหรือห้ามว่าต้องเรียนอะไร รวมทั้งวิชาความรู้ทาง "ผังเมือง" ทั้งที่ทุกคนก็ยังไม่ค่อยจะแน่ใจว่าจบแล้วจะไปทำอะไรได้แค่ไหน

ขอกราบขอบพระคุณครูอาจารย์ทุกท่านรวมถึงคณะกรรมการการสอบวิทยานิพนธ์ที่ถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจด้านผังเมืองให้กระจ่างชัด จนสามารถนำไปอธิบายกับที่บ้านได้มากขึ้นตลอดเวลาสี่ปีนี้และจะตลอดไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง "อาจารย์ขวัญ" ที่ให้แง่คิดมาตั้งแต่ยังไม่เข้ามาเรียน จนมาเรียน และจนต้องจบให้ได้ภายในสี่ปี มุมมองความคิดที่ศิษย์คนนี้ได้รับทั้งเนื้อหาและการปฏิบัติถือเป็นแบบอย่างที่ดีที่ศิษย์จะพยายามนำไปปรับใช้กับวิถีชีวิตและการทำงานเพื่อร่วมกำหนดทิศทางบ้านทางเมือง...เท่าที่หนึ่งสมองสองมือจะทำได้

ขอบคุณผู้ร่วมอุปการะคุณทั้งด้านข้อมูล แหล่งพักพิง อาหารการกิน และพาหนะ ทั้งข้าราชการและประชาชนทั้งในบางกอก ขอนแก่น อุดรธานี สกลนคร นครพนม มุกดาหาร โดยเฉพาะกับที่ "เรณูนคร" ฐานที่มั่นในการทำงานวิทยานิพนธ์ที่ให้การต้อนรับคนแปลกหน้าคนนี้จนดูเหมือนเป็นคนคุ้นเคยไปในที่สุด ขอขอบคุณ "ครูชัยและครอบครัว" ที่ให้ที่หลับที่นอนพร้อมอาหารความรู้และข้าวปลาอาหาร ขอขอบคุณน้ำใจชาวเมืองเรณูทุกคนที่ตอบคำถามด้วยความเป็นมิตรและอบอุ่น ขอขอบคุณ "ตุ๊กตักฝ้านวม" ขนาดไม่เคยรู้จักก็ยอมให้ไปนอนด้วย ขอขอบคุณ เกียรติและแก๊งค์เพื่อนชาวเรณูโดยเฉพาะปลัดน้อยที่พาเข้าหาราชการ และอรรถที่โทรมาให้ข้อมูลเป็นระยะ ๆ แม้กระทั่งทำเสร็จเรียบร้อยแล้ว แต่น่าเสียดายที่ "เกียรติ" ไม่อาจอยู่ดูงานนี้ได้..ขอให้วิญญาณเพื่อนไปสู่สุคติ...

ขอบคุณบรรดาเพื่อนพ้องที่คอยตามไต่ถามด้วยความเป็นห่วงตั้งแต่เพื่อนประถมจนถึงมหาวิทยาลัย บ้านอนุรักษ์ กลุ่มเมล็ดพันธุ์ แปซิฟิค LCN , LDI , CIVICNET รวมถึงเพื่อนต่างถิ่นทุกคนที่ส่งข่าวถึงกันโดยตลอดอยากบอกเพื่อนว่า "ขอบคุณมากสำหรับแรงกระตุ้นทั้งหลายทั้งปวงและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เราได้ร่วมกันทำมันมีค่าเสมอกับการกลั่นกรองทางความคิดและก้าวต่อไปของชีวิต" ขอใจถึง น้องยา วันชัย สามแรง แข็งขันที่ช่วยกู้วิกฤติจากพิษคอมพิวเตอร์ และที่ลืมไม่ลงคงหมายถึงเพื่อนผังเมืองยกเว้นที่ทำให้เรารู้สึกว่าต้องรีบเร่งตลอดเวลา โดยเฉพาะชาวใกล้ส่งเล่ม ทั้งพี่เยี่ยม พี่เอ พี่นิก หมู มด พี่โชติคนชอบซู เอ กิ่ง หมวย ใหม่ น้องปู อุ๋ หมวย ต้น และอีกหลายคนที่ได้กล่าวหมดอาจหนึ่งหน้าไม่พอ

กราบขอบพระคุณที่สุดกับครอบครัวตัวเองและญาติพี่น้องที่ให้กำลังใจกำลังทรัพย์อุดหนุนตลอด โดยเฉพาะเวลาออกภาคสนาม ทำให้เราไม่รู้สึกโดดเดี่ยวแม้จะไปคนเดียว ทำให้เราอบอุ่นแม้จะไม่มีใคร และทำให้เราเป็นสุขแม้กำลังมีทุกข์ (กับการทำยังไม่เสร็จสักที) สุดท้าย...ขอบคุณโลกใบนี้ที่ทำให้เราต้องแสวงหาไม่จบไม่สิ้น

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
สารบัญแผนผัง.....	ฏ
บทที่	
1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	2
1.3 ขอบเขตของการศึกษา.....	2
1.4 ขั้นตอนและวิธีการศึกษา.....	3
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
1.6 แหล่งที่มาของข้อมูล.....	4
1.7 ข้อตกลงร่วมในการศึกษา.....	5
2 ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยเกี่ยวกับชุมชนและเมือง.....	7
2.1.1 แนวความคิดเกี่ยวกับบ้านและชุมชน.....	7
2.1.2 แนวความคิดเกี่ยวกับเมืองและกระบวนการเกิดเป็นเมือง.....	8
2.1.3 แนวความคิดเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐาน.....	11
2.1.4 แนวความคิดเรื่องเมืองกับวิถีชีวิต.....	13
2.1.5 แนวความคิดเรื่องเมืองกับวัฒนธรรมชุมชน.....	14
2.2 ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรม.....	16
2.2.1 แนวความคิดเรื่องวัฒนธรรม.....	16
2.2.2 แนวความคิดเรื่องวัฒนธรรมกับการพัฒนา.....	19
2.2.3 แนวความคิดเรื่องวัฒนธรรมกับการท่องเที่ยว.....	20
2.2.4 แนวความคิดเรื่องศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่น.....	22
2.3 ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม.....	23
2.4 แนวความคิดเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน.....	30
2.5 แนวความคิดเรื่องความร่วมมือของประชาชน.....	31

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3	วิวัฒนาการชุมชนและความสำคัญเชิงวัฒนธรรมของภาคอีสานและเมืองเรณูนครในยุคแรกเริ่ม
3.1	วิวัฒนาการชุมชนและความสำคัญเชิงวัฒนธรรมของภาคอีสานในยุคแรกเริ่ม.....33
3.1.1	ชุมชนหมู่บ้านและเมืองในยุคแรกเริ่มของภาคอีสาน.....33
3.1.2	การตั้งถิ่นฐานของคนอีสาน..... 38
3.1.3	ความเชื่อ ศาสนา วิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นของคนอีสาน..... 40
3.2	วิวัฒนาการชุมชนและความสำคัญเชิงวัฒนธรรมของเมืองเรณูนครในยุคแรกเริ่ม..... 48
3.2.1	กำเนิดและความเป็นมาของชาว "ผู้ไท" ในภาคอีสาน..... 48
3.2.2	ประวัติความเป็นมาของชาว "ผู้ไทเรณูนคร"..... 54
3.2.3	การตั้งถิ่นฐานของชาว "ผู้ไทเรณูนคร" ในยุคแรกเริ่ม..... 56
3.2.4	ความเชื่อ ศาสนา วิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาว "ผู้ไทเรณูนคร"..... 62
4	พัฒนาการของเมืองเรณูนครในยุคดั้งเดิม (พ.ศ. 2387 – พ.ศ. 2446)
4.1	พัฒนาการและผลกระทบจากการขยายตัวของรัฐในภาคอีสานยุคดั้งเดิม.....67
4.2	พัฒนาการของเมืองเรณูนครในยุคดั้งเดิม.....74
4.3	พัฒนาการของเมืองเรณูนครในยุคดั้งเดิมที่ส่งผลต่อชุมชน..... 78
4.3.1	การตั้งถิ่นฐานในระดับชุมชน..... 78
4.3.2	วิถีชีวิตและสภาพสังคมในระดับชุมชน.....81
4.3.3	วัฒนธรรมในระดับชุมชน.....82
4.4	พัฒนาการของเมืองเรณูนครในยุคดั้งเดิมที่ส่งผลต่อครัวเรือน..... 83
4.4.1	การตั้งถิ่นฐานในระดับครัวเรือน.....83
4.4.2	วิถีชีวิตและสภาพสังคมในระดับครัวเรือน.....85
4.4.3	วัฒนธรรมในระดับครัวเรือน..... 85
4.5	สรุปความสัมพันธ์ของการพัฒนาในภาคอีสานที่มีต่อเมืองเรณูนครในยุคดั้งเดิม..... 86
5	พัฒนาการของเมืองเรณูนครในยุคเปลี่ยนแปลง (พ.ศ. 2447 – พ.ศ. 2488)
5.1	พัฒนาการและผลกระทบจากการขยายตัวของรัฐในภาคอีสานยุคเปลี่ยนแปลง.....93
5.2	พัฒนาการของเมืองเรณูนครในยุคเปลี่ยนแปลง..... 101
5.3	พัฒนาการของเมืองเรณูนครในยุคเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อชุมชน..... 109
5.3.1	การตั้งถิ่นฐานในระดับชุมชน..... 109
5.3.2	วิถีชีวิตและสภาพสังคมในระดับชุมชน.....111
5.3.3	วัฒนธรรมในระดับชุมชน.....112

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5.4 พัฒนาการของเมืองเรณูนครในยุคเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อครัวเรือน.....	113
5.4.1 การตั้งถิ่นฐานในระดับครัวเรือน.....	113
5.4.2 วิถีชีวิตและสภาพสังคมในระดับครัวเรือน.....	115
5.4.3 วัฒนธรรมในระดับครัวเรือน.....	115
5.5 สรุปความสัมพันธ์ของการพัฒนาในภาคอีสานที่มีต่อเมืองเรณูนครในยุคเปลี่ยนแปลง.....	116
6 พัฒนาการของเมืองเรณูนครในยุคปัจจุบัน (พ.ศ. 2489 – พ.ศ. 2542)	
6.1 พัฒนาการและผลกระทบจากการขยายตัวของรัฐในภาคอีสานยุคปัจจุบัน.....	121
6.2 พัฒนาการของเมืองเรณูนครในยุคปัจจุบัน.....	134
6.3 พัฒนาการของเมืองเรณูนครในยุคปัจจุบันที่ส่งผลต่อชุมชน.....	145
6.3.1 การตั้งถิ่นฐานในระดับชุมชน.....	145
6.3.2 วิถีชีวิตและสภาพสังคมในระดับชุมชน.....	151
6.3.3 วัฒนธรรมในระดับชุมชน.....	155
6.4 พัฒนาการของเมืองเรณูนครในยุคปัจจุบันที่ส่งผลต่อครัวเรือน.....	158
6.4.1 การตั้งถิ่นฐานในระดับครัวเรือน.....	158
6.4.2 วิถีชีวิตและสภาพสังคมในระดับครัวเรือน.....	160
6.4.3 วัฒนธรรมในระดับครัวเรือน.....	160
6.5 สรุปความสัมพันธ์ของการพัฒนาในภาคอีสานที่มีต่อเมืองเรณูนครในยุคปัจจุบัน.....	162
6.6 ความสัมพันธ์ของกิจกรรมทางวัฒนธรรมกับการใช้พื้นที่เมืองในปัจจุบัน.....	169
6.6.1 การจำแนกกิจกรรมทางวัฒนธรรมของเมืองเรณูนคร.....	169
6.6.2 การจำแนกการใช้พื้นที่เมืองเรณูนครที่สัมพันธ์กับกิจกรรมทางวัฒนธรรม.....	176
7 สรุปและข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาเมืองที่สัมพันธ์กับวัฒนธรรมชุมชน	
7.1 สรุปปัจจัยที่รุ่มล้อมการพัฒนาเมืองและวิถีชีวิตคนเรณูนคร.....	187
7.2 ประมวลสถานการณ์และปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้พื้นที่เพื่อกิจกรรมของเมืองเรณูนคร.....	189
7.3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการปรับใช้ในทางปฏิบัติ.....	192
7.4 ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาต่อไป.....	196
7.5 ข้อจำกัดในการศึกษา.....	197
รายการอ้างอิง.....	199
ประวัติผู้เขียน.....	204

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 แสดงการนับถือและปฏิบัติตามฮีตสิบสอง.....	45
3.2 แสดงการนับถือและปฏิบัติตามคคลองสิบสี่.....	47
6.1 แสดงลักษณะทางวัฒนธรรมกับการใช้พื้นที่เมืองเรณูนคร.....	173

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
3.1 แสดงรูปแบบเรือนสูง.....	58
3.2 แสดงรูปแบบเรือนกะเทิบ.....	59
3.3 แสดงรูปแบบเรือนหัวลอย.....	60
4.1 แสดงพัฒนาการและผลกระทบที่เกิดจากการขยายตัวของรัฐในภาคอีสานยุคดั้งเดิม.....	88
4.2 แสดงพัฒนาการของเมืองเรณูนครในยุคดั้งเดิมที่ส่งผลต่อชุมชน.....	89
4.3 แสดงพัฒนาการของเมืองเรณูนครในยุคดั้งเดิมที่ส่งผลต่อครัวเรือน.....	89
5.1 แสดงพัฒนาการและผลกระทบที่เกิดจากการขยายตัวของรัฐในภาคอีสานยุคเปลี่ยนแปลง.....	118
5.2 แสดงพัฒนาการของเมืองเรณูนครในยุคเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อชุมชน.....	119
5.3 แสดงพัฒนาการของเมืองเรณูนครในยุคเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อครัวเรือน.....	120
6.1 แสดงสภาพถนนสายหลัก สายรอง และถนนซอยในเมืองเรณูนคร.....	144
6.2 สภาพการใช้ที่ดินเมืองเรณูนครและพื้นที่โดยรอบ ภาพถ่ายทางอากาศ พ.ศ. 2495.....	146
6.3 สภาพการใช้ที่ดินเมืองเรณูนครและพื้นที่โดยรอบ ภาพถ่ายทางอากาศ พ.ศ. 2516.....	147
6.4 สภาพการใช้ที่ดินเมืองเรณูนครและพื้นที่โดยรอบ ภาพถ่ายทางอากาศ พ.ศ. 2540.....	148
6.5 แสดงการดำรงรูปแบบต่าง ๆ ในเมืองเรณูนคร.....	153
6.6 แสดงพัฒนาการและผลกระทบที่เกิดจากการขยายตัวของรัฐในภาคอีสานยุคปัจจุบัน.....	166
6.7 แสดงพัฒนาการของเมืองเรณูนครในยุคปัจจุบันที่ส่งผลต่อชุมชน.....	167
6.8 แสดงพัฒนาการของเมืองเรณูนครในยุคปัจจุบันที่ส่งผลต่อครัวเรือน.....	168
6.9 แสดงลักษณะทางวัฒนธรรมของเมืองเรณูนคร.....	175
6.10 แสดงสภาพพื้นที่บริเวณปฎุลาและลานวัดต่าง ๆ ในเมืองเรณูนคร.....	177
6.11 แสดงกิจกรรมทางวัฒนธรรม กับการใช้พื้นที่ลานวัดธาตุเรณู.....	178
6.12 แสดงกิจกรรมทางวัฒนธรรม กับการใช้พื้นที่ภายในวัดธาตุเรณู.....	179
6.13 แสดงภาพศูนย์วัฒนธรรมในอำเภอเรณูนคร.....	182
6.14 แสดงพื้นที่โล่งว่างในเมืองเรณูนคร.....	185
6.15 แสดงการใช้พื้นที่เมืองเรณูนครเพื่อกิจกรรมทางวัฒนธรรม.....	186

สารบัญแนมมั่ง

แนมมั่งที่	หน้า
3.1 แสดงลักษณะทางภูมิศาสตร์ภาคอีสาน.....	34
3.2 แสดงเส้นทางการอพยพของชนเผ่าผู้ไท.....	49
3.3 แสดงตำแหน่งการตั้งถิ่นฐานของชาวผู้ไท.....	53
3.4 แสดงเส้นทางการอพยพของชาวผู้ไทเรณูนคร.....	55
3.5 แสดงแบบแปลนเรือนผู้ไท.....	61
4.1 แสดงเขตปกครองมณฑลในภาคอีสาน สมัยรัชกาลที่ 5.....	69
4.2 แสดงการเสียดินแดนให้ฝรั่งเศสในสมัยรัชกาลที่ 5.....	73
4.3 แสดงการตั้งถิ่นฐานชุมชนยุคดั้งเดิม พ.ศ. 2387 – 2446.....	79
4.4 แสดงรูปแบบการตั้งถิ่นฐานระดับครัวเรือนยุคดั้งเดิม พ.ศ. 2387 – 2446.....	84
5.1 แสดงเขตการปกครองแบบมณฑลประเทศสยาม พ.ศ. 2458.....	92
5.2 แสดงทางรถไฟและถนนในภาคอีสานยุคเปลี่ยนแปลง.....	100
5.3 แสดงที่ตั้งเมืองในเขตปกครองมณฑลอุดร.....	103
5.4 แสดงการตั้งถิ่นฐานชุมชนยุคเปลี่ยนแปลง พ.ศ. 2447 – 2488.....	110
5.5 แสดงรูปแบบการตั้งถิ่นฐานระดับครัวเรือนยุคเปลี่ยนแปลง พ.ศ. 2477 – 2488.....	114
6.1 แสดงฐานที่มั่นของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย.....	122
6.2 แสดงตำแหน่งเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำ พ.ศ. 2507.....	131
6.3 แสดงทางหลวงภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.....	133
6.4 แสดงตำแหน่งที่ตั้งบ้านนาบัว อำเภอเรณูนคร.....	135
6.5 แสดงพื้นที่ปกครองรายตำบล อำเภอเรณูนคร.....	136
6.6 แสดงแนวเขตสุขาภิบาลเรณูนคร.....	137
6.7 แสดงสภาพถนนปัจจุบัน อำเภอเรณูนคร พ.ศ. 2538.....	143
6.8 แสดงการตั้งถิ่นฐานชุมชนยุคปัจจุบัน พ.ศ. 2489 – 2542.....	152
6.9 แสดงรูปแบบการตั้งถิ่นฐานระดับครัวเรือนยุคปัจจุบัน พ.ศ.2489 – 2542.....	159